

19.92x31.16	31	עמוד 10	אתר ג	16/10/2011	29257706-8
80829					

הלימודים טובים לבריאות

בית-הספר "שקד", השוכן בתוך המרכז הרפואי "ברזילי" באשקלון, נותן מענה לימודי לילדים ולילדות, המאושפזים במחלקות השונות. כן נותן "שקד" מענה לילדים/ות ומתבגרים/ות עם בעיות פסיכיאטריות, המגיעים לבית-החולים לאשפוז יום

ראובן שבת

צילמה: אסנת קרסננסקי

בית-הספר "שקד" הוקם לפני שש שנים בהתאם לחוק משנת 2001 המחייב בתי חולים לקיים מסגרות לימודיות לילדים מאושפזים.

בבית-הספר הנמצא במתחם חינוכי בכניסה למחלקת הילדים של בית-החולים, יש כיתות לימוד, לוחות, משחקים, חדרי יצירה, חדר מחשבים, חדר אוכל וחדר משחקים גדולה. צוות הוראה המגיע מדי יום ללמד את הילדים.

מנהלת בית-הספר מזה חמש שנים, מינה יוספי, 43, היא בעלת תואר שני בחינוך מיוחד, נשואה לקרדיולוג פרופ' חיים יוספי, אם לארבעה, ומתגוררת באשקלון.

צוות ההוראה מונה חמש עשרה מורות, רובן הגדול בעלות תואר ראשון או שני בחינוך מיוחד. בנוסף מועסקות בו סיעעות, שני מטפלים חינוכיים, מדריך חברתי, וצוות ססייע של בנות שירות לאומי. כולם, לבד מן הסיעעות שהן עובדות הרשות המקומי, במימון משרד החינוך.

מספר התלמידים בבית-הספר נע, לדברי מינה יוספי, בין ארבעים לארבעים וחמישה, במסגרת המיועדת לתלמידים המגיעים לאשפוז יום פסיכיאטרי ובין שבעים לשבעים וחמישה במסגרת המיועדת לילדים באשפוז הרגיל.

החלוקה היא לכיתות של יסודי וחטיבת ביניים, והתקן הוא של ארבע כיתות לשתי המסגרות.

תלמידי "שקד", מלבד אלו שבאשפוז יום פסיכיאטרי, מגיעים לטווחי אשפוז שונים, החל מיומיים וכלה בכמה חודשים. רובם ילדים עם מחלות כרוניות ואקוטיות שונות כגון דלקת קרום המוח, אסטמה, מחלות עיניים, פציעות בינוניות, מחלות מעיים, דלקות, ניתוחי פה ולסת, ועוד. מבחינת הצוות המצב מחייב הרבה מאוד גמישות והתאמת הצוות לצרכי הילדים החולים.

משיחה עם הילדים עלתה רמה גבוהה של שביעות רצון מבית-הספר. שני נערים, האחד כבן 14 והשני כבן 12, שהמתינו בתור לבדיקות רפואיות מורכבות, האחד, ל-12 והשני לכיפוסיה, טענו כי האווירה הנוחה שמשרה בית-הספר, מסייעת להם.

נ', הבוגר מביניהם, ציין את התמיכה מהצוות: "בסך הכול יש כאן אווירה די טובה. בימים

שאני כאן, אני מקבל תמיכה מהמורות. יש לי אפשרות להעביר את הזמן ואיכשהו אני גם מצליח לעשות שיעורים, וכמובן יש גם קשרים חברתיים עם ילדים אחרים."

ד' הצעיר הביע תחושה דומה: "מה שטוב כאן זה שיש כל הזמן פעילות ולא משעמם. גם משחקי מחשב וגם לימודים וזה בסך הכול נעשה בחופשיות, כי באמת מתחשבים בנו".

לימוד פרטני וקבוצתי

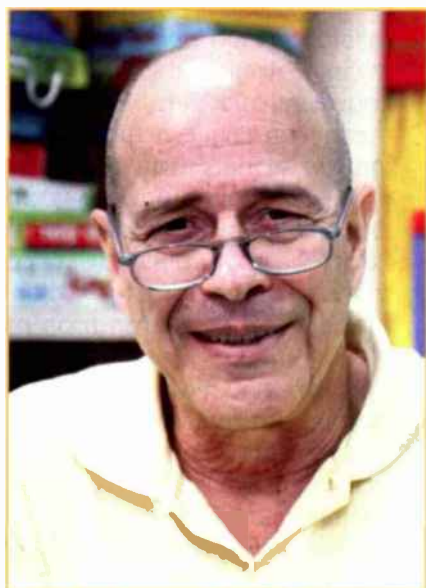
מורות "שקד" מחלקות את זמנן בין המחלקות השונות בהן מאושפזים הילדים. ילדים שאינם מסוגלים לקום ממיטתם, זוכים לביקור אישי של המורה ולהדרכה במתן שיעורי בית. ילדים שיכולים לשבת בכיתה, לומדים בקבוצות של עד עשרה ילדים בקבוצה.

חומר הלימוד מגיע מבתי-הספר אתם מקיימות מורות "שקד" קשר שוטף. הן קובעות מטלות ושיעורים בהתאם לחומרים שנלמדים בכיתה הרגילה, וכך גם ביחס למבחנים.

ירדנה אלדר, מכפר מימון, מלמדת ב"שקד" כבר חמש שנים. היא בעלת תואר שני

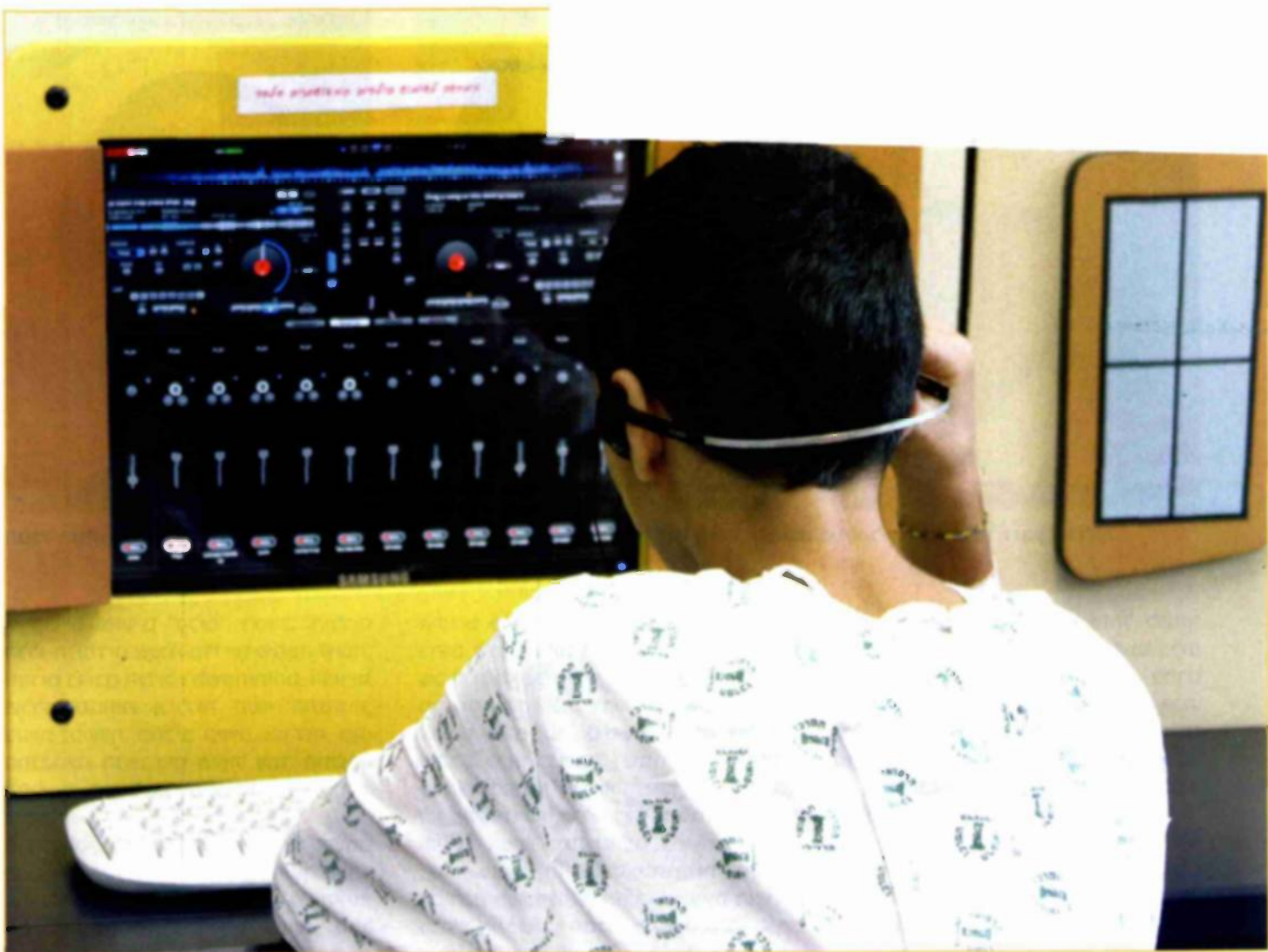
פרופ' חיים ביבי: "היו מקרים של ילדים חרדים שהוריהם חששו מפני היכרותם עם המחשבים, אבל בבואם לבית החולים היחס החשדני השתנה באחת."

בחינוך מיוחד, ומתמחה בעיקר בהוראת מתמטיקה בשילוב עם שיטת האוריגימי וכן בהוראת לשון. ירדנה מציינת, כי החומר מהמורות בבתי-הספר בהם לומדים המאושפזים מועבר ברובו באמצעות האינטרנט, ומכוון שיש חשש לחשיפה של מידע אישי על הילדים, ההורים צריכים גם לחתום על ויתור על סודיות. תוכנית הלימוד הפרטנית מותאמת לילד

מימין: פרופ' חיים ביבי מנהל מחלקת ילדים ב"ברזילי", משמאלו, מינה יוספי, מנהלת בית הספר "שקד"

19.73x26.61	32	10	עמוד	אתרוג	16/10/2011	29257714-7
80829						

תלמיד מאושפז בבית-הספר "שקד". לדברי הרופאים המטפלים, הפעלת הילדים המאושפזים מקילה על סבלם

לפי מצבו וצרכיו. ירדנה: "היה כאן ילד בן 15, חולה CP, שהיה מאושפז במחלקה הנירולוגית. חוסר הריכוז והקושי הלימודי שלו בלטו מאוד לעין. בנינו לו תוכנית מיוחדת בשילוב הצוות הרפואי, שכללה שימוש בתרגילי הרפיה ואחר כך לימוד חוויתי של דברים שקרבו אותו למתמטיקה, למשל: תפוזרות, פסיפסים, מושגי גיאומטריה ועוד, והילד הצליח ללמוד."

ריפוי באמצעות למידה

המנהלת מינה יוספי מוסיפה, כי לעתים קרובות הילדים החולים מוצפים ברגשות ונכנסים למצבי דחק וחרדה. הטיפול במצבים כאלה מצריך הרבה רגישות מצד הצוות החינוכי. טל רובין המורה הוותיקה ביותר ב"שקד", עובדת במקום כבר עשר שנים, ושימשה כמורה בבית-החולים עוד לפני הקמת בית-הספר "שקד". טל היא בעלת תואר שני בשילוב אמנות בהוראה ותושבת אשקלון. היא רכזת המרחב החינוכי של בית-הספר ומלמדת אנגלית, הבנת הנקרא, אוריינות

ושילוב אמנויות בהוראה. לטענתה, התרומה החשובה שלה למאושפזים היא דווקא בתחום הלימודי: "חשוב לי להדגיש שאנחנו לא עובדות עם הילדים בהיבט הפסיכולוגי, אלא תופרים להם חליפה מותאמת להם. כלומר, אנחנו מכינים בשבילם מערכת לימודית שמשאירה אותם בתמונה מבחינה לימודית, ומקדמת אותם במידת האפשר, בהתאם למגבלות למקום".

טל מדגישה שמורי "שקד" נדרשים להתאים עצמם לילדים גם מבחינת זמן האשפוז: "יש כאן ילדים שמגיעים לשלושה ימים, יש כאלה שמגיעים לשבועיים ויש כאלה המאושפזים לחודשיים ויותר. יש מצבים קלים יותר ויש מצבים קשים".

כדוגמה לפוטנציאל הייחודי שיש בעבודת המורים בבית-החולים היא מביאה מקרה של ילד, שבגלל מחלתו היה צריך לעבור חמש בדיקות דם שונות באותו יום. "כיוונתי אותו לאתר אינטרנט שנקרא 'קו אור', ולמדנו יחד מה זה בדיקת דם ולמה היא נחוצה. אותו ילד התקשר לילד אחר בפורום ברשת, שגם הוא היה צריך לעבור בדיקות דם באותו יום בבית חולים אחר, ויחד הם שוחחו ובעצם

הפיגו את פחדיהם מהבדיקות". מינה יוספי מוסיפה: "ילדים שמתקשרים עם ילדים אחרים על מצבם, חווים שהם לא לבד. סף החרדה שלהם יורד. זאת גם הסיבה שאנחנו מאפשרים באופן נרחב מתן שיעורים מתוקשבים".

ירדנה מביאה מקרה מיוחד, שאירע בבית-הספר שבמרכז הפסיכיאטרי לאשפוז יום. "היה שם נער בוגר, שלא ידע מאום, אבל ממש מאום, בחשבון ומתמטיקה. הכנו בעבורו מערך שיעור ייחודי. לקחנו שטרות ומטבעות כסף, והראינו לו דוגמאות של קנייה ומכירה באמצעות כסף. פתאום הוא גילה עניין והחל ללמוד ולהבין מושגי חשבון. בדרך זאת הוא עבר תהליך של ריפוי ולימוד בעת ובעונה אחת".

הילדה שלא רצתה לדבר

המרחב המיועד לילדים עם בעיות נפשיות, המגיעים לאשפוז יום, נמצא במרחק מה מהמרחב המיועד לילדים חולים, רגילים. מינה יוספי מסבירה, כי אשפוז היום מעצם הגדרתו, מתייחס לילדים ולבני נוער הסובל

20.4x26.25	33	עמוד 10	אתר ג	16/10/2011	29257718-1
80829					

הסגל החינוכי, מימין לשמאל: חן טרבלסי - מורה באישפוז פסיכיאטרי, ירדנה אלדר - מורה במרחב החינוכי, וטל רובין - רכזת

נותנים בו אמון, הוא נפתח והחל לשתף פעולה בלימודים. מאחר שהיה כמעט בלתי אפשרי ללמד אותו באופן רגיל, בחרנו להתמקד בנושא שעניין אותו הכי הרבה: כסף. סביב זה בנינו לו תוכנית לימודית בחשבון, בעברית, באנגלית. הוא התגאה על כך בפני חבריו ואמר להם: 'אני לומד דברים אמיתיים מהחיים ואתם לא'.

"היה מקרה נוסף של ילדה יפהפייה, שלא הייתה מסוגלת ליצור קשר מילולי עם סביבתה. בגלל בעיה נפשית. עם הבעיה הזאת של מופנמות יתר, התמודדנו בכך שלמדנו איתה אחד על אחד את יסודות הקריאה והכתיבה דרך 'אמרי את ואני אומר אחר כך'. כך, הצלחנו ליצור איתה קשר ולסייע לה להתגבר על הסגירות הגדולה מאוד שלה".

מקרה אחר שמביאה חן הוא של ילדה, שהתגוררה עם משפחה בגוש קטיף, וחוייבת ההתנתקות יצרה בנפשה טראומה גדולה. "הילדה הגיבה בהסתגרות גדולה מאוד. זה גרם לה לירידה בתפקוד הלימודי והחברתי. נתנו לה גיבוי מבחינת קידום הצרכים הלימודיים והחברתיים. בגלל ההתנתקות היא חשה את עצמה דחוייה. אז היינו צריכים לעבוד גם על השלבים הללו אצלה, ולבסוף זה הצליח והיא שבה לתפקד באופן רגיל".

יהדות וערכים

מבין חמישה עשר מורי "שקד" עשרה הם דתיים ודרכם סופגים התלמידים המאושפזים ערכי יהדות ומסורת. מינה יוספי מדגישה את חשיבות המורים בעניין זה, לנוכח העובדה, כי הקשר בין המורים למאושפזים הוא אישי והדוק.

מדי יום ישישי מחולקים דפי פרשת השבוע של העיתון "בראשית" לכל הילדים המאושפזים בכל מחלקות בית-החולים,

הילדים מקבלים תוכנית בהתאמה אישית. בתום לימודי היום יש גם פעילות העשרה, שכוללת למשל פרויקט רובוטיקה מיוחד".

חן ממחישה את דרכי הטיפול במרחב אישפוז היום עם סיפורים: "היה תלמיד שהגיע לכאן כשלמד בכיתה ח', ילד יתום שנאלץ במהלך חייו להתמודד עם מצבים לא פשוטים של סמים ואלימות משפחתית, והיו לו אפילו כמה תיקים במשטרה. הוא אובחן כסובל מהפרעות התנהגות ודיכאון על רקע משפחתי. ברמה הראשונית הבענו כלפיו אמפטיה, חמלה, אהדה, ואחר כך אמון. הראינו לו שאסור לו לוותר על האמון העצמי שלו. ברגע שהוא חש שאנחנו

קשיים נפשיים "קלים" יחסית. "הילדים הללו, הלומדים אצלנו מדי יום שמונה שעות, חוזרים ברובם הגדול למשפחותיהם. הבעיות שלהם מגוונות וכוללות קשיי התנהגות, בעיות נפשיות, פחדים קשים, וחרדות, סוגי התנהגויות המצריכים טיפול ועוד. החלוקה הגילאית היא לשתי מסגרות: גילאי 7-12, וגילאי 13-18.

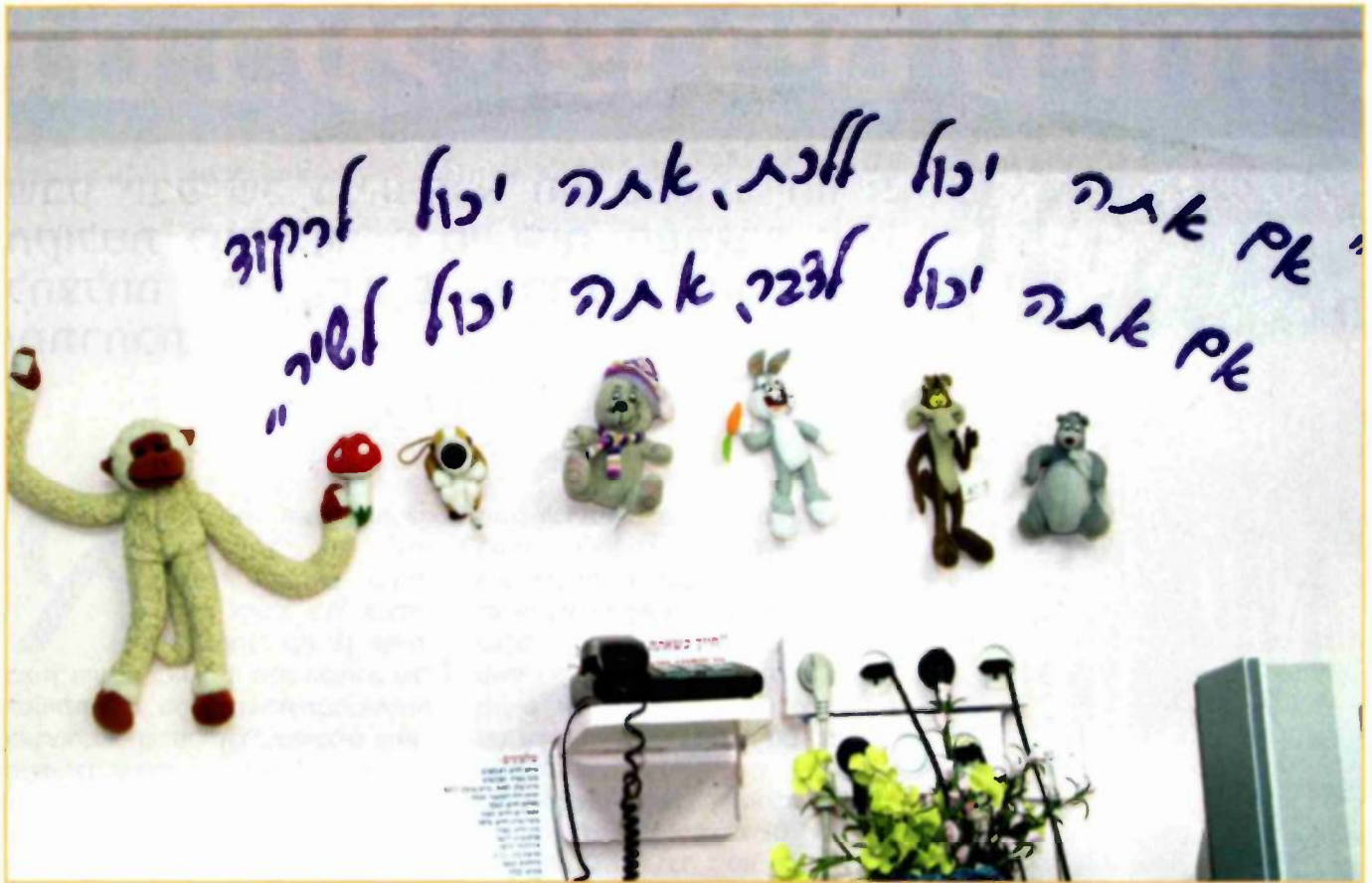
חן טרבלסי, רכזת המרחב החינוכי של אישפוז היום, היא בעלת תואר ראשון בחינוך מיוחד ועובדת בבית-החולים זו השנה השמינית: "יש כאן סוגים רבים של בעיות, החל מהתנהגויות חריגות על רקע אישי, הפרעות פסיכוטיות קלות, חרדות, וטראומות שונות.

כיתת לימוד למאושפזי יום בבית-הספר "שקד"

18.45x26.79	34	עמוד 10	אתר ג	16/10/2011	29257727-1
80829					

כרזת קיר במחלקת הילדים בבית-החולים "ברזילי"

פרופ' ביבי מציון, שהיו מקרים של ילדים חרדים שהוריהם חששו מפני היכרותם עם המחשבים, אבל בבואם לבית-החולים היחס החשדני שלהם השתנה באחת. "אנחנו מקבלים כאן עזרה גדולה מאוד מבנות השירות הלאומי, העושות ככל שניתן כדי לעודד את רוחם של הילדים החולים, לסייע להם במשימות הלימודיות שלהם, ובכך להקל עליהם ככל שניתן את השהות כאן".

דוברת בית-החולים "ברזילי", לאה מלול מוסיפה, כי המרכז הרפואי מייחס חשיבות רבה למרכז החינוכי "שקד" לאור תרומתו המשמעותית לילדים המאושפזים. היא מדגישה, כי בית-ספר "שקד" מתגבר בפעילות של צוותים רב-מקצועיים הכוללים רופאים ואחיות, עובדים סוציאליים, ופסיכולוגים, דיאגנוסטיים, אנשי צוות טכני, רנטגנאים, עובדי מטבח, תקשורת, מחשבים ועוד. "שיתוף הפעולה הביא להסתכלות כוללת על הילד המאושפז ולגיבוש 'אני מאמין' טיפולי רפואי המתייחס לצרכיו הפיזיים, הרגשיים והנפשיים של הילד. לא פעם המרכז החינוכי מאפשר העמקת ההבנה של המצב הרפואי הנתון של הילד", טוענת מלול ומוסיפה, ששיתוף הפעולה בין הצוות הרפואי לצוות החינוכי, מאפשר הפחתת חרדה והחלמה מהירה יותר. "אשפוז הוא מצב של 'דחק'. המסגרת החינוכית מאפשרת התמודדות קלה יותר ומשחררת את הגורמים הרפואיים לעבודתם המקצועית".

טל רובין המורה הוותיקה ביותר ב"שקד": "היה כאן ילד, שבגלל מחלתו היה צריך לעבור חמש בדיקות דם שונות באותו יום. כיוונתי אותו לאתר אינטרנט שנקרא 'קו אור', ולמדנו יחד מה זה בדיקת דם ולמה היא נחוצה. אותו ילד התקשר לילד אחר בפורום ברשת, שגם הוא היה צריך לעבור בדיקות דם באותו יום בבית חולים אחר, ויחד הם שוחחו ובעצם הפיגו את פחדיהם מהבדיקות".

ילד ערבי מעזה, שנפצע מפגז מרגמה, הוא שכב כאן במחלקה אורטופדית חצי שנה, ונהג להשתתף אפילו בקבלת שבת". מקרה אחר שמביא פרופ' ביבי הוא של תלמיד שהיה צריך לגשת לבגרות בדיקת ביום שלאחר הניתוח שלו. הצוות הלימודי והרפואי לא ויתר ועשה כל שביכולתו כדי שייגש במועד לבחינת הבגרות.

אחר כך מתקיים טקס קבלת שבת תוך כדי אפיית חלות במקום, ושיחה סביב ערך משמעותי שהוא חלק מפרשת השבוע. בחגים מייחדים פעילויות לנושאים הקשורים לחג.

התלמידים לומדים את סיפורי התורה תוך התייחסות לדמויות גיבורים, מדרש והלכה, ולשם ההמחשה נערכות פעילויות של תיאטרון בובות, דו שיח ואמנות. כאשר מגיעים לבית-החולים ילדים מהחינוך הדתי, המורים עובדים איתם על הנושאים שנלמדים בבתי-הספר שלהם: תושב"ע, דינים, הלכות מדרשים ופרשנים.

הילד מעזה השתתף בקבלת שבת

פרופ' חיים ביבי, ראש אגף ילדים בבית-החולים "ברזילי" מזה כשנה, הוא רופא ילדים בעל ותק של 25 שנה. לדעתו, התרומה העיקרית של בית-הספר היא בהפעלת הילדים: "העיקר אינו הקטע הלימודי, אלא מתן תעסוקה והפעלת הילדים. התהליכים הללו מקילים בכללותם על סבלם של הילדים החולים, מפחיתים את השעמום שלהם, ויוצרים אווירה חיובית וטובה בכל המחלקות. למשל, העובדה שילדים עיצבו כאן הרבה מאוד חללים בציורים שלהם, מוסיפה לאווירה הטובה במקום".

פרופ' ביבי מביא שלוש דוגמאות להשפעת האווירה על הילדים: "היה כאן